

AUÐUR JÓNSDÓTTIR

„ALLT MENNTAÐ FÓLK VILL FÁ SINN TITIL“

Auður Jónsdóttir

Leikskólaliðanám er starfstengt nám á framhaldsskólastigi. Hér verður fjallað um rannsókn á reynslu starfsmanna í leikskólum sem lokið hafa leikskólaliðanámi. Rannsóknin var unnin í meistaranámi í náms- og starfsráðgjöf við Háskóla Íslands 2010–2011.

Markmið með rannsókninni var að fá innsýn í reynslu starfsmanna með litla formlega menntun hjá Leikskólum Reykjavíkur (nú skóla- og frístundasvið Reykjavíkurborgar) af leikskólaliðanámi. Kannað var hvers vegna þeir sóttu námið, hver væri reynsla þeirra af því sem og persónulegur og faglegur ávinningur þess. Í rannsókninni er jafnframt leitast við að skoða hvaða áhrif námið hafði á ákvarðanir umræddra starfsmanna um áframhaldandi störf þeirra í leikskóla og um frekara nám að því loknu. Ritgerðin byggir á eigindlegri rannsóknaraðferð með viðtölum við átta einstaklinga, allt konur, sem luku leikskólaliðanáminu. Niðurstöður sýna að eftir námið upplifa þær sig með aukna hæfni í starfi og betri skilning á faglegum tilgangi þess. Jafnframt var þeim mikilvægt að fá starfsheiti og tilheyrta viðurkenndri starfsstétt. Viðmælendurnir líta á leikskólaliðanámið sem mikilvægan lið í starfsferilsþróun sinni og telja sig hafa gert rétt með því að velja leikskólann sem starfsvettvang sinn. Þrátt fyrir

almennt jákvæða upplifun þessara einstaklinga af náminu, olli það þeim miklum vonbrigðum að mæta til starfa að námi loknu og uppgötva að ekki var fyrir hendi skilgreind staða aðstoðarmanns leikskólakennara eins og gert er ráð fyrir í aðalnámskrá framhaldsskóla.

LEIKSKÓLALIÐANÁM – NÝTT NÁMSTÆKIFÆRI FYRIR LEIÐBEINENDUR Í LEIKSKÓLUM

Leikskólaliðanám er dæmi um starfsnám sem unnið hefur verið í samstarfi atvinnulífs, menntayfirvalda og stéttarfélags, til þess að bregðast við skorti á leikskólakennurum. Þetta nám er nýtt tilboð í menntakerfinu og sérstaklega hannað með leiðbeinendum (óflaglærða starfsmenn) í leikskólum í huga.

Leikskólaliðanáminu var ýtt úr vör árið 2004 og horft til þess, að með því að veita fólki með stutta formlega menntun sem nýttist í leikskólastarfi, væri um leið verið að bregðast við mikilli starfsmannaveltu í leikskólum sem oft hefur haft hamlandi áhrif á starfsemina. Orsök starfsmannaveltu í leikskólum er meðal annars talin vera mikill skortur á leikskólakennurum en brottfall úr starfi er umtalsvert meira meðal fólks sem er með litla formlega menntun en þess sem hefur leikskólakennaramenntun. Í viðleitni til að draga úr starfsmannaveltu er því mikilvægt, fyrir margra hluta sakir, að stuðla að aukinni menntun og fjölga valkostum í námi fyrir þennan starfshóp (Leikskólasvið Reykjavíkurborgar, 2007; Þórunn Sveinbjarnardóttir, 2009). Rannsóknir hafa sýnt að starfsfólk sem tekur þátt í símenntun og telur að hæfileikar

sínir og hæfni fái notið sín í starfi, hafa minni áhuga á að skipta um starf (Jón Torfi Jónsson og Jóhanna Rósa Arnardóttir, 2001).

LEIKSKÓLALIÐANÁM, LIÐUR Í STARFSÞRÓUN OG LEIÐ TIL AÐ LJÚKA FRAMHALDSSKÓLA

Leikskólinn er fyrsta skólastigið þar sem ævinámið hefst og grunnur er lagður að frekara námi. Í nýrri aðalnámskrá leikskóla frá 2011 (Mennta- og menningarmálaráðuneytið, 2011) er lögð áhersla á að kennarar gegni lykilhlutverki í öllu leikskólastarfi. Þar er áreittað að gæði menntunar og árangur í skólastarfinu byggist á vel menntuðum og áhugasömum kennurum. Með lögum nr.87/2008 um menntun og ráðningu kennara varð leikskólakennaranámið fimm ára háskólanám og gert ráð fyrir að 2/3 þeirra sem starfa með börnunum séu leikskólakennarar. Í dag eru einungis 1/3 starfsmanna í leikskólum hjá Reykjavíkurborg leikskólakennarar. Því er brýnt að auka hæfni þeirra starfsmanna sem sinna þessu skólastigi.

Samstarf Leikskóla Reykjavíkur og Eflingar-stéttarfélags um símenntun leiðbeinenda í leikskólum hefur verið öflugt

um langa hríð. Upphaf samstarfsins má rekja allt til ársins 1964 þegar fyrstu námskeiðunum var ýtt úr vör. Ákvæði um símenntun leiðbeinenda í leikskólum var sett inn í kjarasamninga árið 1976 og fól í sér launaflokkahækkanir og starfsheiti. Þegar leikskólaliðanámið var sett á laggirnar studdi Efling-stéttarfélag dyggilega við bakið á sínum félagsmönnum með því að greiða hlut þeirra í náminu í nokkur ár (Fræðslumiðstöð atvinnulífsins greiðir þennan kostnað í dag). Því má segja að með öflugu sameiginlegu átaki hafi leikskólaliðum fjölgað mest í Reykjavík þar sem þörfin fyrir menntað starfsfólk er mest (Hulda Ólafsdóttir, munnleg heimild 18. febrúar 2011; Þórunn Sveinbjarnardóttir, 2009). Ljóst er að leikskólaliðanámið hefur þróast vegna þarfa atvinnulífsins fyrir starfsmenn með fagmenntun.

Leikskólaliðanámið er ætlað jafnt þeim sem hafa starfað í leikskóla og hinum sem enga starfsreynslu hafa þaðan. Með því er leitast við að tengja saman hagnýta og fræðilega þætti í starfinu. Námskrá leikskólaliðanámsins er hluti af aðalnámskrá framhaldsskóla og lýkur með skilgreindu starfsheiti (Menntamálaráðuneytið, 2009).

Í leikskólaliðanáminu er boðið upp á tvær námsleiðir: Leikskólaliðabráut og Leikskólaliðabráu.

Helsti munurinn á þessum tveimur námsleiðum felst í því að Leikskólaliðabráutin er aðeins kennd í framhaldsskólum. Þar er ekki krafist starfsreynslu í leikskóla eða lágmarksaldurs og gilda almenn ákvæði um innritun nemenda í framhaldsskóla. Meðalnámstíminn er þrjár annir í skóla að meðtalinni níu vikna starfsþjálfun í leikskóla.

Leikskólaliðabráuin hefur aftur á móti verið kennd bæði í framhaldsskóla og í símenntunarstofnunum sem eru samstarfsaðilar Fræðslumiðstöðvar atvinnulífsins, til dæmis hjá Mími-símenntun þar sem námið tekur mið af því að nemendur séu í starfi með náminu og fer kennsla fram eftir vinnu.

Rannsóknir sýna að fólk sem er með stutta formlega menntun og hefur jafnframt slæma reynslu af fyrri skólagöngu treystir sér oft ekki til að hefja nám að nýju, til dæmis í framhaldsskóla. Því er mikilvægt að þessum hópi sé boðið upp á nám sem tekur mið af reynslu þeirra og þörfum (Rakel Steinvör Hallgrímsdóttir, 2008; Svanfríður Inga Jónasdóttir, 2005).

Með leikskólaliðanámi, er komið til móts við menntunar-

þörf einstaklinga sem eru í starfi sem þeir hafa ekki hlotið menntun til að sinna og veita þeim annað tækifæri til náms. Sú var einmitt raunin hjá konunum í rannsókn minni.

HELSTU NIÐURSTÖÐUR

Námið

Allar konurnar sem tóku þátt í rannsókninni sem hér er til umfjöllunar, voru sammála um að löngun þeirra til að mennta sig enn frekar hafi ráðið för þegar þær ákváðu að hefja leikskólaliðanámið. Aukin menntun er oftast en ekki eina leiðin, að þeirra mati, til að bæta stöðu sína á vinnumarkaði og er það í takt við niðurstöður úr rannsókn Sifjar Einarsdóttur og Jóhönnu Einarsdóttur (2004) á viðhorfum nemenda í leikskólakennaranámi (sjá einnig Rakel Steinvör Hallgrímsdóttir, 2008). Ein kvennanna sagði:

Auðvitað kemur stundum fyrir að manni finnst maður, að það kemur upp minnimáttarkennd, að vera ekki með menntun og það er ákveðið öryggi í því að vera með menntun ...

Fram kom að helmingur þátttakenda í rannsókninni hafði ekki góða reynslu úr grunnskóla. Fimm viðmælenda minna hófu nám í framhaldsskóla að loknum grunnskóla, en luku því ekki. Blundað hafði með þeim löngun til að fara í nám að nýju en þær sáu ekki möguleika á því. Því var og mikilvægt

að með náminu fengju þær framhaldsskólaeiningar sem nýttist þeim, til dæmis til stúdentsprófs, en sú var raunin í tilvikum eins viðmælandans:

... þegar ég sótti um [leikskólaliðanámið], þá horfði maður svolítið í einingarnar til að eiga upp í leikskólakennarann. Ég var búin að sækja um í leikskólakennaranámið árið 2005. Ég ætlaði að taka það í fjarnámi á meðan ég var í barneignarfrí en komst ekki inn. Ég var alltaf að safna mér inn einingum til að komast inn í leikskólakennarann.

Þá sýndi sig að mikilvægt var að skipulag námsins tók mið af því að nemendur væru í vinnu samhliða námi. Í 5. gr. laga um framhaldsfræðslu (nr. 27/2010) er lögð áhersla á að haga náminu með þeim hætti að hægt sé að stunda það samhliða starfi. Fyrir marga er ekki raunhæfur valkostur að hætta launavinnu og fara í nám og því er mikilvægt að boðið sé upp á það í formi námskeiða, kvöldskóla og/eða í fjarnámi eins og kom fram í rannsókn Svanfríðar Ingu Jónasdóttur (2005) á námsáhuga fólks með litla formlega menntun. Í leikskólaliðanáminu fer kennsla fram bæði í dag- og kvöldskóla.

Þegar spurt var út í námið sjálft og hvernig það hefði verið að hefja nám að nýju eftir langa fjarveru, sögðu allar að það hefði verið erfitt. Upplifun þeirra af leikskólaliðanáminu kom þeim þægilega á óvart. Ein þeirra lýsti reynslu sinni eftir tæplega 40 ára fjarveru frá skóla:

Fyrst var þetta algjört „sjökk“. Ég verð bara að viðurkenna það. Já, ég verð bara að segja það. Ég hef ekki verið á skólabekk síðan '74 eða '73. Mér fannst það vera svo erfitt. Allt í einu að fara að vinna verkefni.

Önnur lýsti reynslu sinni að hefja nám á ný þannig:

Já, ég er sáttt við að klára leikskólaliðann. Mér finnst þetta vera stórt skref fyrir mig. Maður hætti í skóla þegar maður var 16 ára og ég fór ekki í skóla aftur fyrr en ég var orðin um þrítugt. Þetta er auðvitað langur tími og komin með fjölskyldu og tvö börn. Það var erfitt en gaman.

Nokkrar töluðu um að fyrsta árið hefði verið erfitt. Þegar kom að umræðunni um próf og mat á verkefnum, töluðu allar konurnar um að þær hefðu fundið fyrir prófkvíða. Langt var síðan margar þeirra höfðu tekið próf og áttu sumar vondar minningar um þau úr grunnskóla. Þær voru sammála um að fjölbreyttar matsaðferðir í leikskólaliðanáminu, sem fólust í hefðbundnum prófum, heimaprófum, verkefnavinnu sem og heimildaritgerðum skiluðu dýpri þekkingu og skilningi á efninu, en hefðbundin próf gera ein og sér.

Undirbúningur fyrir námið var að sönnu misjafn hjá viðmæendum, tölvukunnátta var að öllu jöfnu góð. Þær áttu í fyrstu erfitt með að tileinka sér innihald faggreina og vinna verkefnatengda vinnu úr þeim. Einnig kom fram að skort hafi upp á kunnáttu þeirra við uppbyggingu á heimildaritgerðum, svo dæmi sé tekið.

Á heildina litið var viðhorf kvennanna í rannsókninni til námsins mjög jákvætt og réðst það einkum af eftirfarandi þáttum: Boðið var upp á námið í kunnuglegu umhverfi þar sem viðmælendur höfðu sótt námskeið áður. Framsetning námsins var skýr, viðhorf kennara jákvætt og starfstenging þess skipuleg. Viðmæendum varð tíðrætt um mikilvægi hvatningar frá starfsfélögum, kennurum og fjölskyldu meðan á námi stóð og voru auk þess sannfærðar um að námið hafi veitt þeim ávinning sem væri jafnt persónulegur sem faglegur.

Persónulegur og faglegur ávinningur námsins

Eitt af markmiðum rannsóknarinnar var að skoða hvaða þýðingu leikskólaliðanámið hafði fyrir viðmælendur, bæði persónulega og faglega. Þegar fullorðið fólk ákveður að fara í nám er það oftast en ekki vegna áhuga og samkvæmt þeim hópi er mikilvægt að námið nýtist beint í starfi.

Allar konurnar töluðu um að í náminu hefði trú þeirra á eigin getu aukist og sjálfsmynd þeirra styrkst. Það kemur mjög afdráttarlaust fram hjá þeim hversu mikil áhrif það hafði á þær að fá góðar einkunnir. Eins og áður er getið var prófkvíði eitt af því sem hafði fælt þær frá námi á sínum tíma. Konurnar töluðu um að sú reynsla að fá góðar einkunnir hefði staðfest fyrir þeim að þær hefðu getu til að læra.

Þá lýstu konurnar yfir skorti á sjálfstrausti við að koma

fram fyrir hóp af fólki. Nokkrar nefndu að þær væru feimnar að eðlisfari og lýstu því hvernig námið hjálpaði þeim að takast á við feimnina. Í náminu var meðal annars lögð áhersla á að þær kynntu verkefni sín fyrir samnemendum með fyrirlestrum. Sérlega áhugavert var að heyra þær segja frá því hvernig sjálfstraustið óx með verkefninu, bæði persónulega og faglega. Þetta kemur greinilega fram í eftirfarandi orðum eins viðmælandans: „Vá, ég er að standa upp og tala og ég þarf að klípa mig stundum og spyrja mig: Er þetta virkilega ég sem er að gera þetta?“. Annar viðmælandi sagði: „Maður er ekkert vanur að standa fyrir framan hóp og kynna verkefni. Það kom mér á óvart að ég réð svo vel við það“.

Nokkrar kvennanna töluðu um að ein birtingarmynd aukins sjálfstrausts væri að þær skilji betur út á hvað leikskólastarfið gangi og geti rétt það á faglegum nótum. Þá gátu allar nefnt mörg dæmi um hvernig þær hefðu yfirfært nýja þekkingu á vinnuaðstæður og aukið þar með faglega hæfni sína. Faglegur ávinningur endurspeglar líka, að þeirra mati, í auknum skilningi þeirra á gildi leiksins hjá börnunum, breyttu viðhorfi þeirra til þroska barna, sem og auknum skilningi á kenningum um uppeldi barna.

Flestar kvennanna fundu fyrir breytingum í samskiptum þeirra á vinnustað eftir námið. Þær segjast vera öruggari gagnvart samstarfsfólki sínu, foreldrum barnanna og börnunum sjálfum.

Sá viðmælandi minn sem var með lengstan starfsaldur í leikskóla talaði um að þrátt fyrir langan starfsaldur sé hann öruggari í starfi eftir námið. Með þessu aukna öryggi í starfi telur hann sig jafnframt sjálfstæðari sem persóna. Fram kom hjá öllum konunum að þær væru meðal annars farnar að standa betur á sínu og leggja meira til málanna, til dæmis á starfsmannafundum. Það gerðu þær ekki áður en þær fóru í námið.

Því má segja að í leikskólaliðanáminu hafi konurnar uppgötvað nám á nýjan og jákvæðan hátt og fengið aukið sjálfstraust og nýja sýn á hvernig hæfileikar þeirra gætu nýst í starfi með börnunum.

Leikskólaliðanámið mikilvægur liður í starfsferilsþróun

Flestir viðmælendur í rannsókninni segja að leikskólaliðanámið hafi haft áhrif á ákvörðun þeirra um að halda áfram að starfa í leikskóla. Námið hafi allt verið miðað við leikskólastarfið og öll námskeiðin nýst þeim beint þar.

Konurnar voru stoltar af því að hafa lokið náminu og fengið starfsheitið leikskólaliði. Allar konurnar líta á námið og mat þess til eininga í framhaldsskóla sem mikilvægan þátt í starfsferilsþróun þeirra. Þá telja þær að leikskólaliðanámið hafi áhrif á möguleika þeirra á vinnumarkaði, sérstaklega ef þær sækja um störf í öðrum leikskólum. Lítum á skoðun einnar:

... nú er oft auglýst eftir leikskólakennurum og leiðbeinendum. Mér fyndist að ég ætti að vera örugg með starfið ef ég myndi sækja um. Ef leikskólakennari sækir ekki um, þá væri ég næst. Þannig finn ég fyrir öryggi með því. Ég væri framarlega, þannig er öryggið, að ég yrði næsta val á eftir leikskólakennara.

Eins og áður segir lýkur náminu með starfsheitinu leikskólaliði (Menntamálaráðuneytið, 2009). Rannsóknir sýna að mikilvægt er fyrir einstaklinga að ljúka námi með formlegum hætti, til dæmis með starfsheiti og starfsréttindum (Gerður G. Óskarsdóttir, 2000). Tilgangur margra þeirra kvenna sem höfðu unnið lengi í leikskóla og fóru í leikskólakennaranám,

var að auka starfsöryggi sitt með því að ljúka námi sem veitti starfsréttindi (Sif Einarsdóttir og Jóhanna Einarsdóttir, 2004). Einn viðmælandi í rannsókninni sagði: „Það er ákveðið öryggi í því að vera með menntun ...“.

Allar konurnar höfðu miklar væntingar um að með því að ljúka leikskólalíðanáminu yrði horft til þeirra sem vel menntaðra starfsmanna og þær gætu öðlast sess við hlið leikskólakennara í leikskólastarfinu.

Konurnar, viðmælendurnir, eru sannfærðar um að leikskólinn sé þeirra starfsvettvangur og segja að leikskólalíðanámið hafi haft áhrif á það. Nokkrar kvennanna benda sérstaklega á að leikskólalíðanámið hafi opnað þeim tækifæri til frekara náms. Þær eru allar stoltar yfir því að hafa lokið náminu og hvatti margar þeirra til frekara náms á þessu sviði.

AÐ LOKUM

Að bjóða starfsfólki í leikskóla upp á stutt formlegt nám, eins og leikskólalíðanámið sem tekur mið af starfssemi leikskólans, hlýtur að teljast mikilvægt skref í að efla þá starfsmenn sem hafa stystu skólagöngu að baki, hafa starfsreynslu úr leikskóla, áhuga og metnað fyrir starfinu. Með því er ekki verið að segja að þeir leysi leikskólakennara af hólmi, heldur að þeir geti tekið að sér aukna ábyrgð og ný verkefni í leikskólanum. Það myndi vafalaust gagnast öllum vel sem koma að þessum málaflökki.

Þrátt fyrir jákvæða reynslu viðmælenda minna af leikskólalíðanáminu, er mikilvægt að samræma betur hugmyndir og framkvæmd þegar slíkt nám er sett á laggirnar. Ljóst er að með náminu vex úr grasi ný stétt við hlið leikskólakennara, sem mikilvægt er að fá réttindi og verkefni við hæfi að námi loknu. Í aðalnámskrá framhaldsskóla er gert ráð fyrir að leikskólalíðar hljóti skilgreinda stöðu sem aðstoðarmenn leikskólakennara (Menntamálaráðuneytið, 2009), sem viðmælendur í rannsókninni höfðu væntingar um þegar þeir hófu námið. Það endurspeglast skýrt í orðum eins viðmælandans: „Allt menntað fólk vill fá sinn titil.“

Fyrstu leikskólalíðarnir útskrifuðust árið 2007 og eru rúmlega 100 leikskólalíðar starfandi í leikskólum Reykjavíkurborgar í dag.

HEIMILDIR

- Gerður G. Óskarsdóttir. (2000). Frá skóla til atvinnulífs. Rannsóknir á tengslum menntunar og starfs. Reykjavík: Félagsvísindastofnun Háskóla Íslands og Háskólaútgáfan.
- Jón Torfi Jónasson og Jóhanna Rósa Arnardóttir. (2001). Símenntun í ljósi fyrri skólagöngu með sérstakri umfjöllun um þá sem sækja ekki námskeið. Reykjavík: Félagsvísindastofnun Háskóla Íslands.
- Leikskólasvið Reykjavíkurborgar. (2007). Skýrsla starfshóps. Sótt af netinu 14. apríl 2011. http://www.reykjavik.is/Portaldata/1/Resources/skjol/svid/menntasvid/pdf_skjol/utgafur/leikskolar/skyrslugroegstefnur/Fjolgung_fagfolks_i_leikskolum.pdf
- Lög um framhaldsfræðslu nr. 27/2010.
- Lög um menntun og ráðningu kennara og skólastjórnenda við leikskóla, grunnskóla og framhaldsskóla nr. 87/2008.
- Menntamálaráðuneytið. (2008). Svar menntamálaráðherra við fyrirspurn Katrínar Jakobsdóttur um menntun leikskólastarfsmanna og starfsmannamál leikskóla. Reykjavík: Menntamálaráðuneytið. Sótt af netinu 22. mars 2011. <http://www.althingi.is/altxt/135/s/0276.html> 71
- Menntamálaráðuneytið. (2009). Aðalnámskrá framhaldsskóla. Reykjavík: Menntamálaráðuneytið. Sótt af netinu 15. september 2010. http://www.menntamalaraduneyti.is/media/MRN-pdf-namskrar/nyjar_brautalys_f_adstodarf_leik_og_grunnskola.pdf
- Mennta- og menningarmálaráðuneytið. (2011). Aðalnámskrá leikskóla. Reykjavík: Mennta- og menningarmálaráðuneytið. Sótt af netinu 20. september 2011.
- Rakel Steinvör Hallgrímsdóttir (2008). Annað tækifæri – í nám að nýju. Rannsókn á líðan og reynslu fullorðinna kvenna með litla formlega menntun sem hefja nám að nýju. Óbirt MA-ritgerð: Háskóli Íslands, Félagsvísindadeild.
- Sif Einarsdóttir og Jóhanna Einarsdóttir. (2004). Fátt er reynslunni fróðara. Námsgengi ólíkra nemendahópa í leikskólakennaranámi. Uppeldi og menntun. Tímarit Kennaraháskóla Íslands, 11, 81–99.
- Svanfríður Inga Jónasdóttir. (2005). Námsáhugi fólks með litla formlega menntun. Sótt af netinu 24. apríl 2011. http://www.kaktus.is/svanfridur/Ritgerd_SJ_Lok.pdf
- Þórunn Sveinbjarnardóttir. (2009). Starfsmenntun – tækifæri í lífsins skóla. Reykjavík

UM HÖFUNDINN

Auður Jónsdóttir starfar sem mannauðsráðgjafi hjá skóla- og frístundasviði Reykjavíkurborgar og hefur unnið að starfsmannamálum í leikskólum (Leikskólum Reykjavíkur) um árabil. Hún hefur starfað sem náms- og starfsráðgjafi við atvinnuleitendur og í grunnskóla. Auður hefur lokið MA-prófi í náms- og starfsráðgjöf frá Háskóla Íslands, B.Ed. prófi í uppeldis- og menntunarfræðum frá sama skóla og diplómanámi í starfsmannastjórnun frá Endurmenntun Háskóla Íslands.

ABSTRACT

The objective of this research was to study how employees with short or no formal education working at Leikskólar Reykjavíkur (preschools in Reykjavík), experienced the preschool assistant program. The questions put forward are: What attracted them to the program, how did they experience it and what were their personal and professional benefits. This research also seeks to shed light on the impact of this educational experience on the decision making process of these employees regarding their continued employment in a preschool and/or further education. This study is a qualitative research where eight women are interviewed, all have finished their degree as preschool assistants. The results show that having finished the program the interviewees find themselves better qualified at their work as well as having gained deeper understanding of its professional purpose.

Additionally, they expressed the importance of acquiring a specific job title and thus belonging to a recognized profession. They feel the degree provided by the program is an important part of their career development. The research also showed that the program confirmed their belief that a career in a preschool was indeed the right choice of a job in their case. Although the interviewees' experience of the preschool assistant program was generally a positive one, it came as a great disappointment to them to return to their jobs only to discover that there was no clearly defined position of an assistant to the preschool teacher awaiting them, as the curriculum clearly states.

Hopefully these results will benefit policy makers and others involved in developing study programs for people with little formal education as well as for educational and vocational counsellors.